

ուենեալու, իսկ երկրորդը ձրխակեր չգտանալու համար Ասեղ է աշխատանքի ընդունակ աղքատը միայն ամենահրաժեշտ գէղքում էր նպաստ ստանում որից յետոյ պարտաւոր էր անձամբ իւր հացը վաստակել։ Որ գորահայրն՝ մի՛ ևս գողասցէ, այլ մանաւանդ վաստակեցէ գործել անօր իւրովը գրարիս զի ըստական իցէ տալ ում՝ պիտոյ իցէ։ Նփես. Ի. 28 յորդորում է առաքեալը։ Նուիրատուի գնահատութեան չափը սերն է, որից բխում է նուէրը և ոչ քանակութիւնը։ Սոյն իսկ աղքատ հաւատացեալներն էլ իրենց ունեցածից բաժին են հանում իրենցից աւելի աղքատների համար. Բ. Կորնթ. Ը. 2—4։ Իւրաքանչիւր քրիստոնեայ պարտաւոր էր իւր ընտանիքի պարէնը հայթայթել. «Իսկ եթէ որ իւրոց և մանաւանդ և ընտանեաց խնամ ոչ տանիցի, ի հաւատոցն ուրացեալ է, և չար ևս քար զանհատան է»։ Ա. Տիմոթ. Ե. 8։ Աշխտանքի դատաւարը աւելի որոշ է արտախոյտուած Բ. Թեոսաղ. Գ. 12, ուր առաքեալը Տիրոջ անուենով արդշում է նրանց որոնք «ստահակութեամբ գնուն, գործ ինչ ոչ գործեն» այլ յուլացեալ հետաքրքիր շրջին» զի հանգարտութեամբ գործեցեն՝ և զիւրեանց հոց կերիցեն»։ Սա մինչև իսկ պատուիրում է «խորշել յամենայն եղբօրէ՝ որ ստահական գնայցեն»։ Բ. Թեո. Գ. 6. այսինքն համայնքից դուրս հանել և յիշեցնում է իւր քարոզչութիւնը՝ «Եթէ որ ոչ կամիցի գործել և կերիցէ մի»։ Բ. Թեո. Գ. 10։ Սոյն առաքեալն աշխատանքներին յորդորում է. Մի՛ անձրանայք դրարիս գործել»։ Հոսկանայի է որ ձյմարիտ կարօտեալների համար Այսպէս ուրեմն համայնքի լաւ տեղում լինելու պայմաններից մէկն էլ աշխատասիրութիւնն է։ Բայց այդ աշխատանքը հարստութիւն զիջելու համար չէ, այլ աւելի տպիւն հոգատակի համար «զի բաւական իցէ տալ ում պիտոյ իցէ»։ Մենք աւետարանների և առաքելական թղթերի մէջ շատ կէտեր ունիւր, ուր նիւթական ազատութիւնը դատադարձուում է. Տեսէք և զգոյշ լիւրժ յամենայն ազատութեան, զի ոչ եթէ ի մթերից ընչից ուրուք իցն կեանք նորա»։ Ղուկ. ԺԲ. 15. իսկ առաքեալն ամենայն չարեաց արմատը ազատ-

թիւնն է համարում։ Ոչ միայն Պօղոս այլ և միւս առաքեալները յորդորում են բարեգործ լինել. «Հաւատք աւանց գործոց մեռեալ են»։ Յակ. Բ. 26. «Որ ոչ սիրէ զեղբայր իւր, զոր տեսանէ, զԱստուած, զոր ոչն ետես, զիմարդ կարիցէ սիրել»։ Ա. Յովհ. Դ. 20։

«Որոց և այրեաց» խնամատարութիւնը նոյնպէս համայնքի զլիաւոր ուշադրութեան առարկայ էր։ Ծշմարիտ կրօնաւոր լինելու պայմաններից մէկն էր բաւ Յակ. Ա. 27. «այցելու լինելորոց և այրեաց ինկղութեան իւրեանց»։ Բայց այրիներից միայն արժանաւորներն էին համայնքից օժանդակութիւն ստանում. «Եթէ մանկունս սնուցեալ իցէ, եթէ զհիւրս ընկալեալ իցէ, եթէ զորոց զոսս լուացեալ իցէ, եթէ նեղելոց բաւական լեալ իցէ, եթէ դամենայն գործոց բարեաց զհեա երթեալ իցէ»։ Ա. Տիմոթ. Ե. 10։ Ինչպէս դատարկաշրջիկը, աշխատանքից խռօսափողը համայնքից նպաստ չէր ստանար այնպէս և անարժան այրին։ Օժանդակութիւն չեն ստանում և այն այրիները, որոնք որդիք և թոռներ ունին։ Ա. Տիմ. Ե. 3—4.

Կր շարունակուի.

Դարեգին Սարկաւադ:

Ի Բ Ե Ն Է Ո Ս

Ե Ի

ՆԵԹԱՐՆԵՐ ՆՈՐԱ ԳՐՈՒԱՆՆԵՐԻՅ.

Իրենեայ կամ ինչպէս մեր տօնացոյցի մէջ և մեր նախնեաց գրուածներում սովորաբար յիշուում է՝ Նրանոս հեռեւորն առաքելոց, մին է եկեղեցւոյ տին ամենահին հայրերից, որոնք, առաքելական աւանդութեան ներկայացուցիչ և զօրեղ ջատագովներ հանդիսանալով՝ մեծապէս նպաստել են իրենց բազմակողմանի գործունէութեամբ երկրորդ դարու նորակազմ, ներբուստ և արտաբուստ անչափ վասնդների ենթարկուած եկեղեցին անարատ պահելու և որոշ կարգերով, որոշ դաւանական սկզբունքներով հաստատուն հիմունքների վերայ հաստատելու։ Սորա կեանքի վերաբերմամբ մեր ունեցած հատուկոր տեղեկութիւններից

ումանք եղբակացում են, թէ նա ծնունդ
պէտք է լինի մօտաւորապէս 140 թ.-ին. ու-
րիշներն աւելի իրաւացի կերպով նորա ծնուն-
դը մինչև 115 թ. են տանում: Խօսելով Յով-
հաննէս աւետարանչի աշակերտ Պողիկարպոսի
մասին, որ նորագոյն հետազօտութեանց հա-
մաձայն 155 թ.-ին վախճանած պէտք է լինի
նա ինքն ասում է. * «Պողիկարպոս ոչ միայն
յառաքելոց անտի ուսուս և շրջեցաւ ընդ
բազումս ի նոցանէ, որ տեսին զՏէրն մեր, այլ
ի նոցունց իսկ յառաքելոց կարգեցաւ եպիս-
կոպոս յԱսիա յեկեղեցւոջ Զմեռնացւոց, զոր
և տեսաք մեր ի մանկութեան մերում, զի
երկարակեաց եղև նա և ծերացաւ շատ և
յայտնապէս փառօք վկայեալ կնքեաց զկեանս:»
Այս և ուրիշ վկայութիւններէից հետեւում է,
որ ըստ ամենայն հաւանականութեան նորա
ծննդավայրն Ասիան է (նփեսոսի նահանգը) և
նորա ծնողները արդէն քրիստոնէութիւն ըն-
դունած յոյներ. յամենայն դէպս նա այդտեղ
է ստացել իւր կրթութիւնը՝ այնպիսի մարդոց
մօտ և այնպիսի հոգի վերայ, ուր դեռ բոլո-
րովին թարմ էին ամենանշանաւոր առաքեալ-
ների գործունէութեան հետքերը և կենդանի
առաքելական դարու յիշատակներն ու աւան-
դութիւնները: Թէ ինչպէս նա այդտեղից
Գալլիա եկաւ, որ նորա գործունէութեան
զլխաւոր ասպարէզն է եղել, որոշ յայտնի չէ.
մի աւանդութեան համաձայն նա գտնուում էր
Հռոմում նոյն տարին, երբ Պողիկարպոս այցե-
լութեան էր եկել Անիկոոս եպիսկոպոսին,**
և ուսուցիչ էր այնտեղ նորա մահուան ժա-
մանակ, ուրեմն 155 թ.-ին: Հաւանականա-
բար այդտեղից և նա Գալլիա եկաւ, ուր
Փոքր Ասիոյ հետ սերտ կապեր ունեցող Լուգ-
դունումի (Լիոնի) համայնքի երէց ձեռնադր-
ութեցաւ: Այնուհետև նորան տեսնում ենք
կրկին Հռոմում 177 թ.-ին, մոնտանա-
կան վէճերի առթիւ նա մի թուղթ բերաւ
Հռոմի Նիւթերոս եպիսկոպոսին հարաւային
Գալլիայի համայնքների կողմից, նոյն ժա-
մանակին էր, որ այս համայնքները մեծ
հալածանքի ենթարկուեցան հռոմէական կա-

ռաւարութեան և ամբոխի կողմից, և նա-
հառակուեցաւ Պոնթինոս եպիսկոպոսը, ու-
րին և յաջորդեց Իրենէոս վերագարձից յե-
տոյ: 190 թ.-ից վեր նորա անունն այլ ևս չէ
յիշուում: Ըստ աւանդութեան նա ևս մարտի-
րոսական մահով է վախճանուել, 202 թ.-ին:
Այսպիսով նա կենդանի յարաբերութեան մէջ
է եղել իւր ժամանակակից քրիստոնէութեան
կարեւորագոյն կենդրոնների հետ և եւանդուն
մասնակցութիւն ունեցել այս դարում յու-
զուող գրեթէ բոլոր կրօնական խնդիրների և
վէճերի մէջ: Ուստի իւրաքանչիւր մի փոքրիկ
հատուած նորա գրուածներից իւր որոշ
պատմական արժէքն ունի. Եւսեբիոսից առաջ
սպորոց հայրերից ոչ ոք իւր գործերով այնքան
չէ նպաստում ծանօթանալու եկեղեցական
պատմութեան այս նախկին շրջանին և պար-
զաբանելու նորա շատ մութ կողմերը, որքան
նա:

Տարբարխտաբար նորա բազմութիւ գրուած-
ներից միայն մէկն է ամբողջովին մեր ձեռքը
հասել, այն ևս լատիներէն թարգմանութեամբ:
Մնացածներից միայն հատուածներ կան յու-
նարէն բնագրով և լատիներէն, ասորերէն, հա-
յերէն թարգմանութիւններով, որոնք ի հարկ
է բոլորը մեծ խնամքով ժողովուած են: Հա-
յերէն մինչև այժմ յայտնի եղող հատուած-
ները իւր ժողովածուի մէջ է առել Պիարա
Ժիրանաւորը, որից և արտատպել է Հարվէյ
անգլիացին: * Աւելորդ չհամարեցինք Արարա-
տի ներկայ համարում յառաջ բերել նաև
մի քանի փշրանք դոցանից, որոնք մեր ձե-
ռագրի մէջ (հ. 1946 Մայր Աթոռի մատե-
նադարանի մայր ցուցակի. ՌԾԾԱ թուին
Էրէնէ—երեւի Էտիրնէ—քաղաքում գրուած
մի ժողովածու, որի կազմողն է ոմն Վարդան)
մի քանի տարբեր ընթերցուածներ են ներ-
կայացնում: ** Ներկայ յօդուածի ուշադրու-
թեան բուն առարկան կազմում են սակայն
սորան կցուած երեք զլխաւոր հատուածները,
որոնցից այդ ժողովածուների մէջ գտնուում է
միայն առաջինը (Աւրէն և մարգարէք), այն
ևս, զոնէ ինչպէս Զարբանալեանի յառաջ բե-
րած նախաբանից երևում է, տարբեր թարգ-

* Եւսեբիոս. Եկեղ. Պատմութիւն. Դպր. Դ. ԳԷ. ԺԴ:

** Տես Արարատ 1897, ապրիլ. եր. 448:

* Տես Զարբանալեան, Թարգմանութիւնք. եր. 449:

** Համ. Նոյն:

վիճակատուեաց. ի Դավթի երգիչն եւ ի մարգարէսն զիւր կիրան քարոզեաց. ի Կուսի մարմնացեալն եւ ի Բեթղէմ^{*} ծնիցեալն, ի մութ խանձարապատեալն եւ ի հովուացն տեսեալ. ի հրեշտակաց փառաւորեալ եւ ի մոզացն երկրպագեալն. ի Յովաննէ ընկալեալն եւ ի Յորդանանէ մկրտեալն, յանապատի փորձեցեալն եւ Տէր գտեալ՝ զառաքեալս հաւաքելով. եւ զարքայութիւն քարոզելով. զկաղբս բժշկելով եւ զորոտս մաքրելով. զկոյրս լուսածնելով եւ զմեռեալս յարուցանելով. ի լազնի երեւեալն՝ ի ժողովրդենէ անհաւատացեալն, եւ ի քահանայապետաց ըմբոսեալն, առաջի Հերովդի յառաջ ածեալն եւ առաջի Պիղատոսի դատեցեալն. * ի մարմնի բեւեռեալն եւ ի փայտի կախեցեալն, յերկիր թաղեցեալն եւ ի մեռելոց յարուցեալն, եւ առաքելոց երեւեալն, եւ յերկինս քարձրացեալն, յաջմէն Հար նստեալն եւ ի նմանէ փառաւորեալն. որպէս է յարութիւն թաղեցելոցն եւ փրկութիւն կորուսելոցն, լուսարան խաւարելոցն եւ փրկանակ քացածնելոցն, հովիւ ապրեցելոցն եւ փեսայ եկեղեցւոյ. երասխանակընկալ ** քերովելիցն եւ զարաւար հրեշտակաց՝ Աստուած յԱստուծոյ, Որդի ի Հարէ, Յիսուս Քրիստոս արքայ յաւիտեանս. ամէն:

ՆՈՒՅ ԻԷՆԷՆԷ:

Սուրբ գրութիւնք գիտն գրքիստոս որպէս մարդ գտով, այսպէս եւ ոչ գտով մարդ, եւ որպէս մարմին, այսպէս եւ հոգի եւ Բան Աստուծոյ եւ Աստուած. եւ որպէս ի Մարեմայ ի վերջինս ամանակս ծանուցեալ, այսպէս եւ նախածին ամենայն արարածոց, արտաքս եկեալ յԱստուծոյ. եւ որպէս քաղցրելով, այսպէս եւ յագեցուցանելով. եւ որպէս եւ ծարաւեալ, այսպէս եւ արքուցանել, եւ փաղ հրելից յորժամ էր վեմ՝ Քրիստոս, եւ այժմ՝ հաւատացելոց Յիսուս տայ հոգեկան ամպել ջուր, վիճակայեալ ի կենդանութիւն յաւիտեանական. եւ որպէս փատաւեալ, այսպէս եւ զվատաւեալսն եւ զբեռնաւորեալսն հանդուցանել. եւ որպէս Որդի Դավթի, այսպէս եւ Տէր Դավթի, եւ որպէս յԱբրահամէ, այսպէս

եւ նախ Աբրահամէ, եւ որպէս ծառայ Աստուծոյ, այսպէս եւ Որդի Աստուծոյ եւ Տէր ամենեցուն. եւ որպէս թուրքնեալ առ նախաստանս, այսպէս եւ փշող հոգւոյ իւրոյ աշակերտացն, եւ որպէս տրամեալ, այսպէս եւ ուրախութեան տուաւ իւրում՝ ժողովրդեանն, եւ որպէս ըմբոսելի եւ շաշտիելի, այսպէս ահա դարձեալ ընդ մէջ շարախոհացն եկեալ եւ ոչ գրուեալ, եւ դրացն փակելոց ի ներքս գնացեալ եւ ոչ արգիլեալ. եւ որպէս քունելով, սոյնպէս եւ հրամայել ծովու եւ հողմից եւ ոգւոց. եւ որպէս ախտակրեալ, այսպէս եւ կենդանի եւ ապրեցուցիչ եւ բժշկելով յամենայն հիւանդութենէ. եւ որպէս մեռանելով, այսպէս եւ յարութիւն մեռելոց գտով. յերկրի անպատիւ, եւ յերկ[ի]նս ամենայնի պատուոյ եւ փառաց մեծագոյն. խաչեցեալ ահա ի տկարութենէ, իսկ կեցեալ ի կարութենէ, ատուածայնոյ. վայր անցեալ ի ստորագոյնս երկրի, եւ վեր անցեալ զեր ի վերոյ երկնից. քաւկանացեալն ի մութ եւ լցեալ զամենայն, եղեալն մեռեալ, եւ կենդանացեալ յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն:

ՆՈՒՅ ԻԷՆԷՆԷ:

Սուրբ եկեղեցի, եւ թէպէտ ըստ բոլոր է աշխարհ է * մինչ յեզերս երկրիս սեքմանացեալ յառաքելոցն եւ ի նոցուն աշակերտացն ընկալաւ զմին Աստուած Հայր Ամենակալ, զարարողն զերկին եւ զերկիր, զծով եւ զամենայն զ'ի նոսայնս հաւատ. եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս Որդին Աստուծոյ, զմարմնացեալն վասն մերոյ փրկութեան. եւ ի Հոգին Սուրբ, զ'ի ձեռն մարգարէից քարոզիչն զանաբէնութիւնս Աստուծոյ. եւ զգալուստն, եւ զ'ի Կուսէն ծնելութիւն, եւ զախտակրութիւնն, եւ զյարութիւնն ի մեռելոց, եւ զմարմնաւոր յերկինս համարձումս սիրեցելոյն Որդւոյ Քրիստոսի Յիսուսի Տեստն մերոյ. եւ զյերկնիցն փառաւ ք Հար գալուստ ծորա, առ ի վերազլխել զամենայնսն եւ յարուցանել զամենայն մարմին ամենայնի մարդկութեան. զի Յիսուսի Քրիստոսի Տեստն մերում եւ Աստուծոյ, եւ Փրկչի եւ Թագաւ-

* դատաւարեալն.

** կառավար.

տրի: ըստ համեմտութեան Հարս աներեւութի: Համեն ծուներ կորացի երկնայնեաց եւ երկ-
բայնաց եւ սանդարամետականաց: եւ ամեն
«իզու արտաքս խոստովանեցէ՝ նմա: եւ
դատաստան արդարութեան յամենեւեան ա-
րտացէ՝ զի գնդեկանս շարութեան: եւ գն-
րեշտակս գանցաւորս եւ ի բացկացութեան
կողեւա: եւ զամպարիշտս եւ զանիրաւս: եւ
անաւրէնս: եւ գնայնիչս մարդկան՝ ի յաի-
տեմականն հուր ատաքեցէ: իսկ սրբոց եւ
արդարոց եւ զպատուիրանս Նորա պարսպաց
եւ ի սէր Նորա մուացելոց՝ ոմանց ի սկզբա-
նէ: իսկ ոմանց յապաշխարութենէ՝ կենդա-
նութիւն շնորհեալ: անապականութիւն եւ զա-
նոս պատրաստեցէ: Հայս քարոզութիւն
պարսոնեալ եւ զայս հաւատ: որպէս նա-
խասացաք: եկեղեցի: եւ թեպէտ յամենայն
աշխարհի սերմանացեալ խնամածութեամբ
պարէ: իբր զմի տուն բնակեալ: եւ նմանապէս
հաւատայնաց իբր զմի անձն եւ զնոյն ունելով
սիրտ: եւ քաղաձայնաբար զայտոսիկ քարոզէ
եւ աւանդէ: իբր մի բերան ստացեալ: հա-
ւատ առաքելական ճայտակից ելով նշանաւո-
րութեան** ի Նիկեա ժողովոյն:

26ո. հ. 1946.

Երանոսի հետեւողի առաքելոյն.

Որք հերձմուն եւ պատահեմ զմիմե, զորոյմամու պա-
տահան ընկալցին: Բանդի ընկալեալն եւ անոսիք են: որք
եղիւ ընտրիւնս տան բաժանեալ եւ ուրանման զպատ-
ժոյ փեղորթին: զոր ի դիմանայ իւրում շնորհեաց մեզ:

Նորին յետ սակաւուց.

Որ եկն եւ մի ընտրիւն Աստուծոյ եւ մարդոյն զոր-
ծեաց: մեր ոչ կարացեալ կցորդ լինել անապահանութեան:
որ աներեւոյթն եւ ի մեկէ կիւս իստեմէ: զի բոս ամենայն
մասին կցորդութեան աւիցնիք զանապակաւորիւն:

Ի հաւատոյ բանէն Երանոսի Լոգզանայ կայս- կոպոսի:

Անշուտեալ են բարք հոգս Աստուծոյ եւ ոչ դիտելով
զի արեւ սուր (2) Բանն Միութիւնն: որ միշտ ընդ մարդկա-
րիւնս միաւորեալ եւ ընդ ամայ զանկեալ ընդ իւրում սեղ-
ծուածիս:

Նորին.

Ձեռնառածս գործեն—զմեծափառաւորեալ մարմինն
Քրիստոսի բաժանեն եւ հասցիստեն:

Նորին.

Եսայի ասէ. Մերձեցայ առ կին իմ մարգարէ եւ
ծնաւ որդի: սքանչելի խորհրդակից: Աստուած: հօր իշխան
խորհրդով: զմի ընտրիւն Բանին առ ի սեղծութեամբ իւր
յայտնիւն: Բանն մարմին կիւս եւ Որդին Աստուծոյ
որդի մարդոյ:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿՈՆ

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ.

— Եպրիլի 19-ին պապը երեք ժողով (կոն-
սիստորիում) ունեցաւ. առաջին զաղտնի ժողովում
պապը մի ծառ խօսեց, որի մէջ յայտնեց, թէ մտա-
գիր է ծիրանաւորութեան աստիճան տալ մի քանի
եպիսկոպոսներ: Այնուհետեւ յայտարարուեցան
եպիսկոպոսական աթոռների համար նշանակուած
անձանց անունները: Անմիջապէս սրանից յետոյ
տեղի ունեցաւ երկրորդ զաղտնի ժողովը: Ուր պա-
պը յայտնեց, որ ցանկութիւն ունի երջանկայիշա-
տակ Անտուան Մարի Զաքարիայի և Պիեր Փու-
րիէի սրբացումը հանդիսապէս կատարելու: Ծիսա-
կատարութեան միաբանութեան արքայ Ելուաղ Մա-
ղեւա կարգինալը մի ծառ խօսեց ապա, որի մէջ
առաջ բերաւ յիշեալ սուրբ հայրերի կեանքն ու
հրաշքները: Պապը դառնալով ծիրանաւորների ժո-
ղովին՝ հարցրեց, թէ կարելի են համարու՞մ այս
սրբացումը, նրանք պատասխանեցին զրական կեր-
պով (placet):

Սրանից յետոյ պապը բաց արաւ երրորդ հը-
րապարակական ժողովը: Ուր բացի եկեղեցականնե-
րից կային մի քանի արտօնեալ անձինք միայն: Ծի-
րանաւորների հպատակութեան արտայայտութիւնից
յետոյ, կոնսիստորիումի փաստարանն սկսաւ պա-
պի աթոռի առաջ ծառել ի պաշտպանութիւն սրբաց-
ման երջանկայիշատակ Զաքարիայի: Մի այլ փա-
տարան նոյնն արաւ երջանկայիշատակ Պիեր Փուր-
իէի համար: Քահայագետական չորս նօտարնե-
րածանագրութիւն էին կազմում: Մինչ փաստարան-
ները ծնկաչոք սպասում էին զահի աստիճանների
վրայ, պապը Վոլպինի ծիրանաւորի բերանով պա-
տասխանեց, որ սրբացումն հրատարակելը մի շատ
ծանրակշիռ գործ է: Ուստի յորդորում է հա-
ւատացեալներին, որ աղաչեն Աստուծուն: իրենց
լոյս տայ, որ շնորհակցին. վերջնական վճիռը յե-
տաճգուեց մինչև մայիսի 15: Այս պատասխանից
յետոյ փաստարանները յետ քաշուեցան և պապը
հանդիսաւոր օրհնութիւն տուաւ ամենքին:

— Է. Լ. ժ. Պ. Սպանիոյ թագուհի ինամակա-
լին նուիրել է մի գեղեցիկ ոսկէ պսակ, որ ընդե-
լուցուած է թանկագին քարերով:

— Իրանա Վաղմիկի վախճանը:—Դժուար թէ երբ
և իցէ մի այնպիսի համաշխարհային խաբերայու-
թիւն տեղի ունեցած լինի, ինչպիսին տեղի ունե-
ցաւ միսս Դիանա Վոզհանի վերաբերութեամբ:
«Երաւատի» ընթերցողները ծանօթ են արդէն այն
հրատարակութիւնների հետ, որ վերաբերում են
այդ օրիորդին և նրա ստանայի պաշտօնին վերա-
բերեալ հրատարակութիւններին: Պէտք է նկա-